

Amikor lehúz a mélység

Lekció: Róm 12, 9-21/Textus: Zsolt 69

2014. 07. 06.

A közelgő nyári táborban elhívásunkkal, Isten ajándékaival, az örömmel fogunk foglalkozni. Napról-napra közelebb vagyunk azokhoz a napokhoz, amikor ezeket a témákat közel engedjük magunkhoz. A tábort megelőző két vasárnap, mielőtt az öröm témájába beleengedjük magunkat, szeretném, hogy olyan bibliai szakaszokkal foglalkoznánk, amelyek az érem másik oldalát mutatják meg. Nehézségről, megpróbáltatásról, mélyegről szólnak. Nem azért, hogy bárkinek a kedvét is előre elrontsam, esetleg azt a látszatot keltsem, hogy nincs öröm ürmön nélkül, és mielőtt felszabadultan örülnénk, emlékezzünk csak a szomorúságra és gyötrelmekre. Sokkal inkább azért, hogy amilyen őszinteséggel és odaadással fogjuk átadni magunkat annak, mit jelent az öröm Istenben, Isten előtt, ugyanígy őszintén menjünk Isten elé a mélységeinkkel is.

A 69. zsoltár egyéni panaszének, hálaének, könyörgés. A „Liliomok” kezdetű ének kezdetű ének dallamára íródott. Ismert dallamú ének kezdő szavának tartják. Könnyen megtanulható, mondhatni: fülbemászó dallamra. Dávid zsoltára. Azé a királyé, aki Isten választott eszköze, áldott ember. Dávid zsoltára, és az utókoré is, hiszen a zsoltár végén Sion megszabadításáról, Júda városainak felépüléséről- fogság után kontextusról olvashatunk. Azt gondolom, hogy alapvetően a zsoltárok a Biblia könnyen megszerethető részei közé tartoznak. Szívesen azonosulunk velük. Emberiek, őszinték, egyszerűek, szépek, igazságot mondanak. Kifejezik azt, mit gyakran nem tudunk megfogalmazni. Szívesen azonosulnánk ennek a zsoltárnak is egy-egy részével, de az egészszel talán nehéz. Túlságosan összetett, bonyolult, kavargó- és ott van ez a bosszú téma is. A lekciónban is olvastuk: világos az újszövetségi tanítás is az ellenséghez való viszonyról- de ne szaladjunk nagyon előre! Csak azért említem ezt már itt, mert van, akit ez eltávolít az Ószövetség világától: hogy lehet, hogy ennek itt tere van, erről így beszél itt az Ige? Az tény, hogy az Újszövetség írói többször idéztek ebből a zsoltárból, mint bármelyik másikból, több részt Jézus életére alkalmazva. János a 4. verset Jézus ellenfeleire alkalmazza, akik ok nélkül utálták Őt; a 9. verset pedig a templom megtisztítására, amikor kihajította azokat, akik megsértették Istent; míg a 21. vers az ellenség megvetését írja le, és azt, ahogy ecettel kínálták meg a szomjúsága csillapítására.

1. A 69. zsoltár hét egysége

Tekintsünk most először a zsoltár szövegébe, fontos, hogy megértsük, megismerjük minél pontosabban. Hullámzó képek hömpölyögnek végig ezen az éneken, hiszen elég nehéz szavakba öltetni a

megfogalmazhatatlant, a logikátlant. Az élet történéseit és a bennünk kiváltott reakcióit, amelyeket nagyon nehéz gondolkodásunk, megértésünk logikus keretébe helyezni. Ráadásul a zsoltár költészet. Képekkel, költői eszközökkel, túlzásokkal, hasonlatokkal, metaforákkal áll előttünk valami olyannak a leírása, amit nehéz eleve megérteni.

Hét egységre osztható a zsoltár, amelyek nem logikai vagy időbeli egységeket jelölnek, hanem a költemény egyfajta felosztása (biztosan más módon is felosztható, de a megértésünk szempontjából talán ez most így hasznos lehet). Ez a hét egység a következő:

Helyzet, Bűnbánat, „Érted”, Könyörgés újra, Belebetegedtem, Bosszú, Istent dicsérem

I. Helyzet (1-5)

Mélység. Iszap. Kút. Beleestem, beleragadtam. Kiáltoztam, de hiába. A torkom kiszáradt. A szemem elhomályosodott. Akár könnytől, akár szintén a szárazságtól. Örvénylő vizekbe estem. Elsodortak, tehetetlen vagyok. Beleragadtam, megrekedtem itt. Ellenségeim vannak. Hazug ellenségeim, akik ok nélkül gyűlölnék. Azt gondolom, érthető, szemléletes ez a kép. A holtak hazájának örvénylő vizeiről és elnyeléssel fenyegető iszapjáról is szólhatnak ezek a sorok (v.ö. Zsolt 40:3; 88:7k.; JSir 3:54; Jón 2:6). Sokan vannak ellenségei, és ok nélkül vádolják (v.ö. Zsolt 35:19; 38:20). A vád lehet lopás vagy hűtlen kezelés. Ilyenkor kétszeres kártérítést kellett fizetni (Ex 22:8). De a zsoltáríró ártatlan (Zsolt 35:11). Az ártatlan ember legnagyobb feszültsége, hogy erről legtöbbször csak ő tud. Persze legtöbbször minden bűnös is ártatlannak vallja magát, de mi különböztetheti meg a bűnöst az ártatlantól, az igazat a hamistól?

II. Bűnbánat (6-7)

A zsoltár írója aztán Isten felé úgy fordul, mint bíró, ítélő. És beismeri, hogy ő sem tökéletes, vétkezett. Igazsága nem magától való, csak ha Isten megigazítja, megbocsát neki. Ha földi bíró nem tudja kideríteni az igazságot, eskü dönti el az ügyet (v.ö. Ex 22:7.10). Isten mindentudó Isten, megvizsgálja a szívet (v.ö. Zsolt 7:10; 17:3). A zsoltáríró „vak” volt, tudatlanságból követhetett el bűnt, és ez az oka betegségének (v.ö. Zsolt 32:1-7; 38:3-11). De az ilyen bűnre van bocsánat (Zsolt 103:3). A zsoltáríró „megszégyenülése”, a szabadítás elmaradása egyúttal a hívek, a gyülekezet megszégyenülése is lenne! Ő a gyülekezet tagja; sorsa több mint egyéni sors. Ennek az ellentéte is igaz: nemcsak együttérez a szenvedővel a gyülekezet, hanem szabadulásának is örül majd (v.ö. 1Kor 12:26).

Ugyanakkor mint vezető érezheti Dávid ezt a felelősséget: az ő vétke hatással lehet az általa vezetettekre, népére, közösségére is.

III. „Érted”..., Uram: gúny a városkapuban... (8-10)

A zsoltár folytatásában egy váltás érződik, egy új momentum tűnik fel: Érted vállaltam gyalázatot, Uram. A te embered vagyok, és a te ügyedet képviselem, akármit is teszek. A 10. verset idézi Jn 2:17 abban az értelemben, hogy a templom megtisztítása „megemészti”, halálba sodorja

Jézust. A vers második felét Róm 15:3 idézi. A zsoltáros Istenhez tartozik, és a legnagyobb mélységben is ez a kapcsolat adja identitásának legmélyebb magját.

Majd egy képet látunk magunk előtt: a város kapuban zsákruhában, bűnbánatot tartó, böjtölő ember képét, akit kinevetnek, kigúnyolnak részeg emberek. A borivók nótákat költenek róla, amivel gúnyolják. Tett egy lépést megint Isten felé, buzgalomból, és ez lett az eredménye. Csalódás, értetlenség.

IV. Könyörgés újra (14-20)

A következő egységben a zsoltár írója újra könyörög és leírja szinte újra, átfogalmazva, megerősítve, kiemelve mindazt, amit már az elején leírt. Isten segítségét kéri, akihez újra imádkozik. Már belefáradt a kiáltásba, most mégis, újra könyörög. A kérésében feltűnik a „Ne!” felkiáltás, ami a „nehogy” értelemben értendő: kérek, ez ne, nehogy megtörténjen velem. A félelem legmélyebb feltárása ez Isten előtt, ami nagyon fontos az ember számára. A legnagyobb félelem az elveszettség teljes megtapasztalása, hogy az a feneketlen örvény elnyel.

A könyörgés csúcspontja talán ez: szeretettel fordulj felém! Isten szeretetének a hiánya, vagyis a megtapasztalás hiánya talán a legfájóbb a zsoltárosnak. Ezt szeretné újra tapasztalni is. Mert hiszi, de nem ezt látja maga körül és a saját életében. A hit alapvető disszonanciája, ami végigkíséri, áthatja egész életünket...

V. Belebetegedtem (20-22)

Egy különös élethelyzetben találjuk a zsoltáríró a következő képben. Belebetegedett a mélységbe, a terheibe. Ilyen helyzetben együttérzést, bátorítást, vigasztalást, támogatást vár az ember. Valószínűleg ételt vittek neki, mint betegnek, de „mérget tettek bele” – azaz a mögötte lévő indulat, a részvét hiánya vagy talán valamilyen megjegyzés, gesztus méreggá tette a beteglátogatók kedves gondoskodását. A 22. vers ecettel való itatásánál konkrétan Jézus kereszthalála juthat eszünkbe.

VI. Bosszúért könyörgés (23-29)

Ez talán a legkeményebb rész. Részletesen olvasunk arról, hogy kívánja a zsoltáros ellenségei vesztét. Mintha sokat gondolkodott, vagy fantáziált volna ezen. Otthonukban, váratlanul, jólétükben is, nemzedékeken át is: lakatlan sátrak, vakság, erőtlenség, büntesd meg őket bűneikért, az élet könyvéből is töröltessenek ki, azaz örök legyen a szenvedésük.

„Engem azonban ments meg!” – olvashattuk a 30. versben. Azt ne felejtsük el ennél a résznél, hogy ez egy imádságban hangzik el, Istenre bízva a bosszúállás jogát. Még akkor is, ha saját elképzeléseit részletesen kifejti.

Érdekesség, hogy a 27. versben Istent nevezi meg rossz állapota okozójának: mikor magáról beszél, ezeket a kifejezéseket használja: „akit megvertél... akit megsebezteél”. Jób sorsa, az ő példája juthat erről eszünkbe.

VII. Hálaadás, dicsőítés (31-37)

Az ének végül nagy fordulatot vesz. Hálaadásba, dicséretbe torkollik. Nem erőltetett váltás vagy kegyes függelék ez, hanem az egyetlen lehetséges út megjelölése. Az a hely, ahol az ellenségnek sincs hatalma, ereje. Az a hely, ahol akkor is megnyugszik az ember, ha nem éli át a földi igazságszolgáltatást vagy jóvátételt.

„Istent dicsérem” – olvassuk. Mindez a kultusz keretein belül történik. A szegények és alázatosak látják ezt és örülnek. Doxológia következik végül: Isten szabadít, örökséget ad. Helyreállítja, ami szétesett, helyrehozza, ami megsérült. Élőhelyet, jövőt, reményt ad. Azoknak, akik Isten nevét szeretik. A zsoltár így ér véget: a zsoltáros helyzetére adott reakciójában végső soron Isten akciójára vár: Isten kézbe veszi a helyzetet és ad szabadulást, reménységet, jövőt. Életet a halál helyett.

2. Egyéni reflexiónk a mélységről

Mindezt megértve fordítsuk magunk felé a zsoltár által felvetett kérdéseket. Reflektáljunk mindarra, amit hallottunk. Lehet, hogy ez a reflexió túlnyúlik majd az istentisztelet keretein és ez nem baj. Folytassuk otthon, magunkban vagy akár másokkal megosztva. Ugy is reflektálhatunk, hogy egyszerűen reagálunk a zsoltár egyes üzeneteire, de fontosnak érzek néhány konkrét kérdést, szempontot megfogalmazni.

a. A szenvedéshez való viszony

Alapvető különbség van mások szenvedésének megítélése és a saját szenvedésünk közt – pro és kontra lehet erősebb az egyik vagy a másik. Lehet, hogy könnyebb segítened, együtt érezned, ha más szenved vagy épp azzal nem

tudsz mit kezdeni. Tanulnunk kell erről, magunkért és másokért: hogyan tekintek az életemben a mélységekre, a szenvedésre? Mennyire fogadom el, hogy ilyen van- és mennyire küzdök ellene, ha van, amin lehet változtatni például a szenvedésben vagy az azt kiváltó helyzetben.

b. Hogyan működünk a megpróbáltatások idején

A megpróbáltatás egy összefoglaló fogalom, többféle típusa is lehet a nehézségeinknek: kísértés, próba, a bűnök következménye, lelki szárazság, stb. A legtöbb ember nehezen tud különbséget tenni ezek között. És alapvetően meghatározza a reakcióinkat illetve a szükséges teendőket, hogy mivel is van dolgunk. Azt gondolom, hogy van egy pont, ameddig tehetünk erőfeszítéseket, hogy kiderüljön, mibe is kerültünk, de egy idő után lehet, hogy fel kell adni a pontos meghatározás lehetőségét. Egyszerűen benne vagyunk és az a kérdés, mennyire visz mindez a helyzet közel Istenhez? A megpróbáltatásokra egyébként különbözően reagálunk. Melyik jellemző inkább rád? Hibáztatás, elemzés, sodródás, belebetegedés, tagadás, stb.? Fontos megismerni, hogy reagálsz és

feltenni a kérdést: miben segít illetve gátol ez a működés a valódi megoldásban?

c. A bosszú:

Őszintén, hogy vagyunk ezzel a témával? Lehet, hogy mindez tiszta benned, ismersz róla tanításokat, de mire vágysz, mi van a szívedben?

Bosszú azért kell, hogy helyreálljon az igazság, hogy „meg nem történtté” lehessen tenni egy sérelmet. A bosszúvágy sok rossz dolog forrása, gyilkos indulat gyökere. Elkezdhetném erkölcsileg ostromozni, de sokkal inkább azt tartom fontosnak, hogy ha bennünk van, vigyük Isten elé, mondjuk ki neki, ha szükséges, ne emésszen belül minket.

Fontos azt is tudnunk, hogy Jézusban minden a bosszú a helyére került, Ő elhordozta Isten haragját. Benne ellenségeink is kegyelmet nyertek. Nem kell bosszút állnunk, ha kiadtuk a haragot áldást mondhatunk! Az Élet könyvéből pedig mindannak, aki Jézusban hisz, a nevét senki sem törölheti ki. (Jel 3, 5)

d. Mire taníthat Isten ezen a zsoltáron keresztül?

Végül még néhány fontos gondolat.

1. Példaadó az az őszinteség, ahogy fogalmaz a zsoltár írója. Lehet ez példa a mi számunkra is!
2. Az egyéni harc egyéni marad! – de amíg tudsz kiáltani, Isten megtart! Hiszen ha tényleg feneketlen az az örvény- miért nem nyel el most azonnal? Mert mindezek mellett és között is Isten kegyelmes és megtart, megőriz, kegyelmez.
3. Egy mélység sem kell, hogy elválasszon Istentől és az Ő szeretetétől! Ha máshol nem, a gyülekezet testvéri közösségében megtalálhatod a megnyugvást, a békességet, a reménység üzenetét.

Befejezés

Jöjjünk most Isten elé. Imádkozzunk magunkért, ha mélységben vagyunk, vagy voltunk- esetleg azért, ha leszünk. És imádkozzunk másokért is: betegekért, szenvedőkért, mélységben lévőkért, eltávolodottakért. Hogy Isten emelje ki mindazokat, akik a mélységben vannak és hadd tapasztalják meg Isten cselekvő szeretetét az életükben!

Ámen!

Thoma László